

KRONIKA (416) *sb f*

kronika (414), **kroniki** *prawdopodobnie pl t* (z gr. τὰ χρονικά βιβλία) (2); *kronika* : *kroniki* *BielKron* (112 : 2; 337v, 401v).

kronika (385), **krojnika** (24), **chronika** (6), **chrojnika** (1); *krojnika OrzRozm* (3), *ReszPrz*, *KochCz*, *KolakCath*; *chronika GroicPorz* (2), *SkarKaz*; *krojnika* : *kronika RejPos* (6 : 4), *RejZwierc* (3 : 2), *BielSpr* (1 : 2), *SkarŻyw* (4 : 3), *SarnStat* (3 : 4); *krojnika* : *chrojnika CzahTr* (1 : 1); *chronika* : *kronika BielŻyw* (1 : 1), *GórnDworz* (1 : 1), *MiechGlab* (1 : 2).

kron- (16), *krón-* (2); *kron-* : *krón-* *OrzQuin* (1 : 2). ◊ *a jasne*.

sg N kronika (32). ◊ *G kroniki* (38). ◊ *D kronice* (1). ◊ *A kronikę* (28). ◊ *I kroniką* (5). ◊ *L kronice* (75). ◊ *pl N kroniki* (51). ◊ *G kronik* (29). ◊ *A kroniki* (23). ◊ *I krojnikami* (1). ◊ *L kronikach* (51); -*ach* (33), -*ách* (16), -(a)*ch* (2); -*ach BibRadz* (9), *OrzQuin*, *BudBib*, *CzechRozm*, *SkarŻyw*, *WerGość*, *BielSjem*, *OrzJan*, *KolakCath*, *SarnStat* (2), *CzahTr*; -*ách RejPos*, *StryjWjaz*, *PaprPan*, *SkarJedn*, *CzechEp*; -*ach* : -*ách Leop* (3 : 1), *BielKron* (6 : 5), *MycPrz* (3 : 2), *StryjKron* (1 : 3). ◊ *skroty* (82) [wylącznie ksiąg biblijnych].

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Chronologiczny opis wypadków historycznych; annales Mącz, Calep, Cn; annalium monumenta Mącz, Cn; chronica Calep, Cn; chronici libri Cn* (413) : *gdi bis w kronicze poczedl Więczy bis tam tego nałfedl Czo moy przodkowie bily RejRozm 397; RejWiz 99v; niechay by łfukano w kxięgach oycow twoich/ thedy naydziełz w kronikach nápiřano o thym [quaeratur in libris patrum tuorum, et invenies in admonitionibus scripta de his] Leop 3.Esdr 2/22, Esth 2 arg; OrzRozm P4; Piřáli teř nářzy przodkowie cřáfem ledá řny w kroniki. BielKron 363v, 46v, 115, 301v, 353v, 420v (16); Notarunt hoc annales, To w kronikę wpiřano. Mącz 250c, 206b; OrzQuin G3; RejAp 79v; BielSat H; RejZwierc 155, 249v; BielSpr 30v, b4; BudBib B4v; MycPrz I C4, II A2, B4, C, C2v (7); BiałKaz I2v, K3; StryjWjaz A3v; PaprPan Cc3; SkarJedn 85; Polacy dowodzą Kroniką/ iż Podole ku Litwie nie było nigdy. StryjKron 612 marg; Kolumny poczawłzy od Palemoná idą po mieczu řwoim torem y genealogią nierozerwaną przez wřzyřtki Xiąęętá Litewskie [...] iáko to w nářzey Tablicy/ álbo zwierciedle Kroniki kářdy řnádniey obaczyć moře. StryjKron 270, 288, 380, 612; BielSjem 5v; PaprUp E3v, G2v; Chronica, orum [...] Kronika, křzięga maiąca wřobie řprawi potoczną. non chronica, cae (ut indocti usurpant). Annales sive historiae Calep [191]a; OrzJan 25; LatHar 55; SarnStat 715, 961, 1275; CzahTr F3v, Gv; [Chronica [...] historię temporum. Kroniki Cervous F40 264v].*

kronika czyja [= dotycząca czego] [w tym: ai poss (125), pron poss (13), G sb i pron (25)] (163): Tęgo [Kalistenesa] (iakoř řie w chronice Alexandrowey piřze) Ariřtoteles ku Allexendrowi pořłał BielŻyw 103, 115; MiechGlab 6, 50, 52; ComCrac 11v; GroicPorz aav, oo2; BibRadz Esth 10/2; OrzRozm C2v, P3v; Piřał teř [Długosř] Kronikę Polřką řzeroko/ dzyęie y pořożenie źiemie Polřkiej ář do teřo Cřářu BielKron 396v, 114v, 159, 241, 296, 324 (83); LeopPrzep a4; Mącz 81b; OrzQuin B2, S4; GórnDworz Dd8; Tákże [...] vćzył Piotr Alexándriyřki Biřkup weřpoř z Dámářem y z Athánázyuřzem/ iáko řie to pokázuie z Kroniki Kořćielney. Trip: lib. vij. ca. xxxvij WuřJudConf 24, 41v; BudBib 3.Esdr 1/41; BiałKaz H4; PaprPan E, Dd4; ModrzBaz 107; SkarJedn 85, 226; Zywoť S. Woyćiechá [...] od ięgo rowieńniká Mnichá Benedyktyńá/ bárzo vćzenie nápiřany/ y z Kroynik Polřkich wyřbrány. SkarŻyw

352, 162, 356, 402, 403, 569, 575; Działo fię to roku od Chrifufá Páná 1330. [...] według dowodu kilkunaście Kronik Ruřkich/ Pruřkich y Liflandřkich ktoreřmy tu dla pewnořci lat znofili z pilnořciá. *StryjKron* 416, *kt*, 31, 265, 288, 380 (37); *ReszPrz* 29; *WerGořc* 215, 232, 244; *KochCz* A4v; *OrzJan* 26; *KořakCath* A4v; *SarnStat* 863, 1128; *PowodPr* 59; *SkarKaz* 419a.

kronika czyja [= *napisana przez kogo*] [*w tym: pron poss (22), ai poss (5), G sb i pron (13)*] (40): *Diar* 63; *OrzRozm* P3v; Aleć fię to niezgodzi z *kroniká* Doktorá Kromerá *BielKron* 335, 78, 155, 193, 334, 334v (8); *BielKronCies* Mmmm3; *BielSpr* 67; *MycPrz* II C3v; *ModrzBaz* *8v; Roku 1328 nie roku 1307. iáko fię tu Drukarz w Kronice Miechowiufowej omylił lat dwudzieřtá y trzemá *StryjKron* 380, 1, 16, 41, 86, 95 (19); *CzechEp* 82, 404; *WerGořc* 220; *PaprUp* E4; *LatHar* 12; de origine tego narodu w Kroynico moięy řzerřzy wywóđ z naydzieřz. *SarnStat* 1224, 113.

kronika o czym (4): Kfięgi ořme Kroniki wřzyřthkiego řwiáthá. O Polskim Kroleřtwie Kroniká. *BielKron* 333, 296, 317v; czytay Kronikę o rzeczách ktore řye dźiały thák řzeřćdźieřiáť lat y czterzy *LeovPrzep* a4v.

W charakterystycznych pořczeniach: kronika czeska (22), *liflanska* (6), *litewska* (3), *moskiewska* (3), *polska* (38), *pruska* (13), *ruska* (14), *řwiata* (13), *węgierska* (21); czytać (*przeçzyřć*) *kronikę* (8); czytać (*czyřć, doczyřć sie, poczyřć*) w *kronice* (7); dowodzić *kroniká* (2); (*na-, o-. wy*) *pisać w kronice* (38); (*na-, w*) *pisać w kronikę* (7); (*na*) *pisać kronikę* (5); *pořwiadczać kroniká*; *powiadać w kronikach*.

Frazy: »mianujá kroniki« (3): dwá pánowie (ktorych nie miánuiá Kroniki) przez řwe wařni zátrzeřřli wořfkiem *BielKron* 406; *StryjKron* 130; *WerGořc* 215.

»*kronika* *pisze* (*a. opisuje*); *pisze* (*się*) w *kronice*« = *refert chronica Miech* [*řzyk zmienny*] (11; 2): *Bielřyw* 103; *MiechGlab* 50; *piřze* w *kronikach/ iř řam woz bez koni řzedł ář do Wáradzińiá* *BielKron* 301v, 346, 353, 378, 389; *SkarJedn* 226; *Skarřyw* 162, 356; ná Kijowie vřiadł Swietořlaw/ álbo Stořlaw (drugie Kroniki piřzá iřz Wřewold) *StryjKron* 185, 120; *WerGořc* 244 *marg*.

»*kronika* *powiada* (*a. opowiada*), *mowi* (*a. mowić musi*)« [*řzyk zmienny*] (5 : 3): *BielKron* 159, 347v; *GórnDworz* Bb2, Dd8; Wiele iey [*obrony koronnej*] ná Mieleckich z dawná naleřáło/ O tym mowiać Kroniki tuteczne niemáło. *PaprPan* A4, E; *ReszPrz* 29; Czo to beli za Rytwanřci [...] Kroniky yařnie opowiadaia y inřze řcripta. *PaprUp* E4.

»*kronika* řwiadczy (*a. pořwiadsza*), dowodzi, wyznawa« [*řzyk zmienny*] (17 : 1 : 1): *LeszczRzecz* A6; *Rejřwierz* 80v; *WierKřóc* B2; Wyznawaiá Kroniki dźiá tho o nim Czeřkie *PaprPan* Dd4; Co iř fię było niekiedy przydáło/ řwiadcžá Kroniki nářze [*annalibus nostris proditum est*] *ModrzBaz* 107; *Skarřyw* 575; s trupich kořci iák Kroniki Wřořkie/ y Swedřkie dowodžá/ Mařillenszowie Wřořzy/ płoty koło Winnic czynili *StryjKron* 31, 115, 170 [2 r.], 395, 411, 432 (10); *PaprUp* B; *PowodPr* 19, 59.

»*kronika* *wspomina*, czyni *wzmiankę*« [*řzyk zmienny*] (5 : 1): Tego teřz Kroniki Polřkie przy Kroľu Kázimierzu Mnichu wřpominaiá *Skarřyw* 569; Czyniać teřz *wzmiankę* Kroniki Polřkie/ zwałřczá Długos y Miechouius [...] iřz Boleřlaw Chrobry [...] vczynił przymierze z Wołodimirzem Xiážęciem Ruřkirn *StryjKron* 165, 165, 180, 421, 427 *marg*.

Zwrot: »stoi w kronice, przy kronice« [*řzyk zmienny*] (20 : 2): w *kronice* řtoi iř bez mořtu [...] przez rzekę Wełtháwę przeřzło ná wořie ćiało s. Wacřlawá. *BielKron* 323, 160, 188, 219v, 243, 301 (21); *MycPrz* I Cv.

Wyrażenia: »księgi kronik« (1): nieczyfność y pohánbienie iego [*Nabuchodonozora*] wypifáne fą w kfięgach kronik Krolewfkich [*in libro temporum regum Vulg*] *BudBib* 3.*Esdr* 1/41.

[»kronika pewna« = *wiarygodne źródło historyczne*: ty dwa Latopifzczá/ ktorých Litwá y Zmodź zá Kroniki pewne máiá/ nie zgadzáiá fie s fobą *StryjKron* 49 (*Linde*).]

Zestawienie: »kronika rodzaju« = *genealogia* (1): *Liber generationis*, *cronica* rodzajv *BartBydg* 81b [*cf Liber generationis Iesu Christi Luc* 1/1; *KSięgi* rodzáiu Iefufá Chriftufá *WujNT*].

Szeregi: »historyje i kroniki, kronika to jest historyja« [*szyk* 2 : 2] (3 : 1): z ktorego domu tákowi ludzie wyfzli w Polfcze/ iże ie Hiftorye y Kroniki Rzymfkim Senatorom [...] rownáią. *OrzList* ev; *Kronika*. tho iefth/ Hiftorya Swiátá [...] z rozmaitych Hiftorykow/ ták w fwięty m piśmie Krześcijánfkim Zydwfkim/ iáko y Pogánfkim/ wybierána *BielKron kt*; *RejZwierc* 184; *StryjKron* 380.

»kroniki, (i, takież) historykowie« (3): *BielKron* A6; *RejPos* A4v; gdy co złego o Papieżu y duchowieńftwie mowić chcą/ wnetże do kronik y Hiftorykow bieją *SkarJedn* 85.

»kronika, to jest księgi dziejow, księgi albo kronika« (1 : 1): *Chronica*, plurale tantum, *Kroniká*/ to yeft Xięgi dziejów przefłych lat. *Mącz* 52b; *Calep* 72b.

»kroniki i latopiszce« (3): *Alexander* był Koriatow Syn nie Kieiftutow/ ták wedlug Długoflá y Cromerá/ iáko wedlug infzych *Kronik* y *Látopifzcw* Ruřkich *StryjKron* 447, *kt*, 380.

»legendy i krojniki« (1): *Męczeńftwo* S. *Floryána* pifane od ftárych pifarzow męczeńfkich/ powtorzone [...] w *Legendách* y *Kroynikách* Polřkich *SkarŻyw* 402.

»kroniki a stare dzieje« (1): *Origines* revolvere, *Kroniki* á ftáre dzieje pilnie przeczitać *Mącz* 507b.

[»chronika to jest cześniki«: *CHronika* (to iefth *Cześniki*) dzieiow Polřkich tak máiá napisano *PowKlasztŁys* [7].]

a. *W odniesieniu do faktów biblijnych* (123) : czo tobie [...] do iákich nowych wykrętáčzw fłow Páńfkich/ gdy ty mař pewne kroyniki ftárego y nowego zakonu/ w ktorých mocno opifáne y fłowá Páńfkie/ y fprawá Duchá fwiętego *RejZwierc* 196.

Wyrażenie:»kronika Pańska« (1): prawie gi [*Dawida*] ná tho wyftáwiono/ y w *Kronikę* Páńfką [*2.Reg* 12/19-23] wpifano/ ábychmy fie thym ćwiczyli *RejZwierc* 154.

W przeni (1) :

Szereg: »kronika a księgi żywota« (1): pewnie imię twoie [*krześcijánfki człowiecze*] będzie wpifano w onę *kronikę* á w ony kfięgi żywotá [*in libro vitae Agni Apoc* 21/27]/ o ktorých *Izaiáfz* y *Ian* s. w zyáwieniu fwym powieðał *RejPos* 69.

α. *Część Pisma św. Starego Testamentu, tzw. Księgi Kronik* [*w tym: pl* (28), *skrót* (74)] (112) : o tych lećiech *Acháfowych* y *Ezechiáfzowych* y w *Krolewfkich* kfięgách y w *Kronikách* zgodnie nápisano *CzechRozm* 137.

kroniki czyje [= *dotyczące kogo*] [*zawsze z G pl sb*] (12): *A* ine fprawy *Amázyáfzowe* nápisáne fą w *Kronikách* *Krolow* *Iudřkich* [*in libro verborum dierum regum Iehudah*]. *BibRadz* 4.*Reg* 14/18, 3.*Reg* 15/7, 23, 4.*Reg* 14/15, 28, 15/6 (8); *BudBib* 4.*Reg* 1/18, 12/19, 15/36, 3.*Esdr* 1/32.

W charakterystycznych połączeniach: napisano (*opisano, spisano*) *w kronikach* (14); *napisano* (*wypisano*) *w księgach kronik* (4); *wpisać w kroniki* (2).

Zestawienia: »Księgi (a. Księga) Kroniki (a. Kronik)« (12): *BibRadz* I 183d *marg*, 218v, 219 *żp*, 353d *marg*; w Hiwreylkich Bibliach [...] iedna iefł kłięga kroniki/ iako y krolewłka *BudBib* I 236; Pierwłze kłięgi kronik Te kłięgi Iwreyczycy Dybre Háiámim (to iefł/ rzeczy dniow/ álbo dzienne) zową. *BudBib* I 219, C4v [2 r.], I 236, 354b *marg*, 221v *żp*; *CzechRozm* 170v.

»pierwsze (Księgi) Kroniki« [w *tym*: *cyfra* 1. (43), *skrót*y (35)] (48): Pierwłze Kłięgi Kroniki/ ktore też Párálipomenon zową. *BibRadz* I 218v, *7v, I 6b *marg*, 33d *marg*, 183d *marg*, 219 *żp* (24); *BudBib* I 219, 236c *marg*, 354b, 384a *marg*, II 46b *marg* (7); K temu pátrz też iefłcze 1.Kron: 3. v 17. 18. gdzie naydziełz/ iż Iehoiákimow był fyn Iechoniáfz *CzechRozm* 152v, 33v, 64, 75v, 86, 109v (12); *ModrzBaz* 105v *marg*, 114 *marg*; *CzechEp* 60, 170, 297.

»wtore (księgi) Kroniki« [w *tym*: *cyfra* 2. (46), *skrót*y (39)] (48): *BibRadz* *7v, I 8c *marg*, 191a *marg*, 193d *marg*, 196a *marg* (20); *RejAp* 16, 33v; Wtore kłięgi Kroniki wedle Greckiego y Lácinskiego rozdziału. *BudBib* I 236, C4v, I 21a *marg*, 389a *marg*, 404b *marg*, II 46d (9); Tołz naydziełz ná tych mieycách náznáczonych. 2.Sam. 23. v 1. [...] 2.Kron 9: v 8. y infłzych wiele *tym* podobnych *CzechRozm* 86, 64, 109v, 110v, 117v, 136 [2 r.] (17)

Szeregi: »kronika to jest historyja« (1): ZYdowie thy dwoie Kłięgi w iedny zawieráią/ ktore zową Kroniką/ to iefł Hifłorią porządnie wypifaną y zniefioną wedle włzytkich czáfow. Grekowie [...] rozdziałáią ie ná dwoię [...] y dáli im przezwifko Párálipomenon *BibRadz* I 218v.

»kronika albo księga słow abo rzeczy dziennych« (1): Aza tego nie napifano w kronice? (álbo) włafnie mowíac/ wkłiefdze fłow (ábo rzeczy) dziennych? *BudBib* I 219.

β. *Ewangelia jako dzieje Jezusa Chrystusa [czyja]* (8) :

Wyrażenia: »kronika Pańska« (1): Máło krolow y kłiążąt ktorzyby byli wpifáni w kronikę Páńfką/ á tego [ślepca uzdrowionego] tu íam Pan włty twemi wyfławia *RejPos* 69.

»święta kronika« (4): vciecz fie do fwiętey Kroyniki iego/ ktorą ípifáli włafni Kánclerze iego/ Apoštołowye y Ewányeliftowie iego *RejPos* A4v, A5v, 9, 278v.

Szeregi: »pisma i krojniki« (1): Apoštołowye y włzyłcy fwięci náuczyciele [...] przeklináli ty włzytki [...] ktorzyby częgo infłzego [...] náłładowáli [...] oprócz woley á náuki fwiętey iego/ nam ízyroce w pífmiech á w Kroynikach iego fwiętych zołtáfioney *RejPos* A5v.

»słow a spraw Pańskich krojnika albo postylla« (1): Swiętych fłow á ípraw Páńfkich/ ktore tu íprawował Pan á Zbáwicyel náłz [...] KROYNIKA/ álbo POSTILLA/ Polłkim íęzykiem á proftym wykłádem [...] krotko vczyniona *RejPos kt.*

»sprawa a krojnika spraw i słow« (1): ty kłiążki [...] w ktorych iefł íprawá á kroyniká ípraw y fłow onego wycęznego Krolá Niebyełkyego *RejPos* A3.

b. *Pojedynczy fakt historyczny lub pisana wiadomość o nim* (2) : dofyc mamy íáfną Kronikę Czełką o onym chłopie opílym/ ktory ono przez noc y przez dzień iedno był Cełárzem. *WerGość* 244.

Szereg: »zapis albo kronika« (1): gdy chczefłz nalefc wiele lat ktoremu zapifowi albo Kronice/ połož latha idące od Bożego narodzenia iako tu. Polaczy wiarę krzełcijańską przijęli [...] 965. Połož [...] 1537. *KłosAlg* D3v.

2. *Zbiór aktów, dokumentów, archiwum [pl]* (3) : niechayby połłukano w Krolewłkich Kronikách Cyrułá Krolá [*perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri regis*; w królewłkich Bibliothekách *WujBib*]

Leop 3.Esdr 6/21; Rořkazał thedy Krol Dárius Źukác w Kronikách [*praecepit inquiri in bibliothecis*; w Bibliothekách *WujBib*]/ y náležiono [!] w Ekbáthánis miáŹteczku [...] mieřce iedno gdzie ták byō nápiřano. *Leop 3.Esdr 6/23, 1.Esdr 5/17*.

Synonimy: **1.** akta, dzieje, historyja, sprawa; **a. α.** Paralipomenon; **b.** zapis; **2.** biblijoteka.

MK